
LÆRERGUIDE

DET DANSKE SPROG I FORANDRING

Til læreren

“Sprog kan forbinde mennesker i et fællesskab, og sprog kan adskille mennesker. Det danske sprog kan som kulturbærer bidrage til at bevare og aktualisere den danske historie og kulturarv, og det er samtidig en væsentlig indgang til at optage og omforme nye idéer og strømninger og tilpasse sig samtiden. Fastholdelsen af det danske sprog som samlingspunkt er samtidig afgørende for, at den demokratiske samtale videreføres og -udvikles i fremtiden.”

Således står der i Danmarkskanon.dk.

Som undervisere i dansk, AP og fremmedsprog vil vi gerne vil vække vores elevers og kursisters sproglige nysgerrighed. Ikke blot fordi vi skal pga. læreplanernes krav, men også fordi vi ved, at indsigt i sprogets mange perspektiver er med til at åbne verden.

Projektet ”Det danske sprog i forandring” har til formål at inspirere til arbejdet med det danske sprog, som det udfolder sig og udvikler sig både indenfor og udenfor Damarks grænser.

Undervisningsmaterialet kan findes på Materialeplatformen og på hjemmesiden <https://dansk-sprog-i-forandring.dk/>, og er således frit tilgængelig for alle. Materialet omfatter fem korte film og undervisningsmateriale i tilknytning til filmene.

Dansk sprog gennem tiden (varighed: 6:22 min):

Filmen fokuserer på hvordan dansk har forandret sig gennem tiden, eksemplificeret ved navngivning, forandring i brugen af bande- og skældsord, brug af emojis, indflydelsen fra andre sprog, både historisk (latin, tysk) og aktuelt (engelsk) samt nationalismen.

Undervisningsmaterialet til denne film fokuserer på de forandringer som synet på dansk er gennemgået i løbet af tiden, fra nationalromantikken og dets syn på dansk sprog som kerneelement i det at være dansk til 1930’ernes kulturkamp (eksemplificeret ved Poul Henningsens digt ’For mig er sprogets klang’) og Benny Andersens ’Verdensborger i Danmark’ som udpeger de mange ord som dansk har optaget fra andre sprog.

Gamle og nye dialekter i Danmark (varighed: 16:42 min):

Denne film fokuserer på sønderjysk som eksempel på en indfødt dansk dialekt og på multietnolekt som kan betegnes som ny dialekt, der primært opstår i de danske storbyer. Omdrejningspunktet er unge der reflekterer over deres brug af dialekt og multietnolekt.

Undervisningsmaterialet til denne film rummer opgaver både i forhold til arbejde med de traditionelle dialekter og dansk multietnolekt. Udgangspunktet i brugen af dialekt og

multietnolekt i litterære værker, musik, reklamer og film, men også både talt og skrevet dialekt i det offentlige rum i øvrigt.

Dansk på Færøerne (varighed: 13:29 min):

Denne film belyser unge færingers forhold til og brug af dansk og færøsk og italesætter spændingsfeltet mellem sprog som redskab til kommunikation og sprog som udtryk for identitet.

Undervisningsmaterialet tager udgangspunkt i de sproglige forhold på Færøerne inkl. sprogdebatten og sprogpurismen samt sproglige normer og udpeger desuden en række færøske spille-, kort- og dokumentarfilm som kan bruges i forbindelse med disse emner.

Dansk i Tyskland. Det danske mindretal (varighed: 10:49 min):

Denne film belyser samme aspekter som filmen om dansk sprog på Færøerne, men nu med udgangspunkt i det danske mindretal i Sydslesvig. Undervisningsmaterialet om Sydslesvig fokuserer på den historiske sprogkamp og den aktuelle sprogdebat i det danske mindretal der centrerer sig omkring identitetsspørgsmålene, hvor dansk man skal være og hvor godt dansk man skal tale for at være en fuldgyldig del af det danske mindretal.

Ikke kun dansk. Sprog og migration (varighed: 13:00):

Filmen belyser sprog i møde med et nyt land og en ny kultur. Fokus ligger dels på de danskere, der rejste UD og dels på de mennesker fra andre dele af verden, der rejste IND. Mere konkret handler det om udvandrere til USA og Argentina og om indvandrere og efterkommere af indvandrere i Danmark. Sprog møde, sprogtilegnelse og sproglig korrekthed er emner der går igen i begge perspektiver på migration – både udvandring fra og indvandring til Danmark. Samtidig er der fokus på det oprindelige sprog – bibeholdes det, eller er det under afvikling?

Undervisningsmaterialet tager til dels udgangspunkt i sprogets funktion som kommunikationsredskab og sprog som markør af kulturelt tilhørsforhold, til dels i sproglige problemstillinger omkring tilegnelsen af dansk.

Bortset fra den første introducerende film rummer alle film aktuelle filmoptagelser med unge mennesker, hvad end det er dialekttalende i Sønderjylland, unge nydanskere fra Mjølnerparken, unge færinger eller unge fra det danske mindretal i Sydslesvig. Alle kæmper de for at finde en plads i en verden af sproglig mangfoldighed, men også sproglige udfordringer.

Undervisningsmaterialet giver bevidst mange forskellige muligheder: Som underviser kan man bruge det til at konstruere længere, sammenhængende forløb, men man kan også plukke enkelte analysetekster og -opgaver ud og kun anvende det kortvarigt eller som led i andre forløb. Enkelte dele af materialet er rent informativt, men først og fremmest rummer det opgaver af forskellig art: I flere af opgaverne er der konkrete henvisninger til filmene ved hjælp af f.eks. citater, som skal bruges i arbejdet med stoffet. I andre tilfælde er der

tale om supplerende tekster og opgaver, som ikke forholder sig direkte til filmene, med tilbyder ekstra perspektiver på tematikker fra filmene. Her er materialet mangfoldigt: artikler, digte, sange, film, taler, reklamer, hjemmesider og meget mere. Vi møder Lauridts Skau der på Skamlingsbanken kæmpede for det danske sprog, vi møder en politibetjent fra Tønder, der giver gode nytårsråd på sønderjysk, vi møder en aktuell rapper med iransk baggrund osv. osv.

Nogle af opgaverne lægger op til en mere kreativ elevaktivitet. Eksempelvis bliver eleverne bedt om at selv at spille uddrag af dialogen fra filmen "Onkel" på rigsdansk for på baggrund heraf at overveje, hvad det betyder for oplevelsen, at den sønderjyske dialekt er fjernet.

"Endvidere er der flere lytteøvelser: Københavns Universitet giver fri adgang til to sider med lydoptagelser – gamle dialekter i Danmark og dansk talt af danske udvandrere i Nordamerika og Argentina. Begge dele bruges her."

Endelig er der henvisninger f.eks. til relevante film, der er tilgængelige på nettet – både spillefilm og dokumentarfilm – herunder kortfilm som jo ofte er det mest hensigtsmæssige i en konkret undervisningssituation. Skal man eksempelvis på studietur til Færøerne, ligger det således et helt katalog af film, der kunne være relevante. Endelig er der henvisninger til korte YouTube-videoer, som med en humoristisk vinkel kan give et muntert bidrag til undervisningen. Sprog er også sjovt!

Alt i alt er materialet tænkt som et alsidigt 'tag selv-bord', som forhåbentlig kan berige undervisningen i sprog – enten i forhold til decideret sproglige forløb eller som et sprogligt supplement i andre faglige forløb.

Til slut er det værd at understrege, at 'Det danske sprog i forandring' også rummer mange samarbejdsmuligheder i forhold til andre fag. Eksempler kunne være: Dansk og Samfundsfag i forhold til multietnolekt, Dansk og Tysk i forhold til det danske mindretal i Sydslesvig, Dansk og Engelsk i forhold til de danske udvandrere. Samarbejde mellem dansk og historie vil også være oplagt i mange tilfælde.

Forhåbentlig vil "Det danske sprog i forandring" styrke elevernes lyst til at dykke ned i sprogets mange aspekter.

God fornøjelse.

Vi vil gerne rette en stor tak til begge fonde, Undervisningsministeriet og Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig for deres støtte.

Hjemmesiden er optimeret til nyeste version af følgende browsere: Chrome, Firefox, Safari og Edge.

Copyright - Dansk sprog i forandring